

примування» (1878, 1884), «Сьогоднішня часописна мова на Україні» (1901), «Живе джерело української мови» (1912) та ін. У них він піднімає такі теми, як історія української літературної мови, її зв'язок і співвідношення зі стародавнією мовою на народній основі, обґрунтовує законнірність формування нової літературної традиції на центральній-українській діалектній основі, виступає проти переорієнтації української літературної мови на південно-західну основу [7, 26].

Зазначимо, що власні погляди І. Нечуя-Левицького на українську літературну мову були досить неоднозначні. Письменник пройшов багато змін у своїй мовній традиції, спершу вважачи основною української мови – народнорозмовну. Значно пізніше письменник зрозумів, що лише народнорозмовні елементи не можуть стати повноцінною базою літературної мови, тому почав вводити книжні елементи у свої художні твори. На нашу думку, І. Нечуй-Левицький займає особливе місце в розвитку української літературної мови, оскільки він, один із фундаторів української класичної прози з її високоорганізованою літературною мовою» [7, с. 25]. І. Нечуй-Левицький, як письменник-реаліст, усвідомлював, що послання народодорозмовної і книжної лексики сприятиме новому витку в розвитку української літературної мови. Хоча і до сьогодні багато хто асоціює І. Нечуя-Левицького лише з його народницькою концепцією, і його думку про українську мову, як мову сільської бабї» вважає провідною в мові його літературної спадщини [7, с. 26].

Ще одній визначній українській постаті вдалося чимало зробити для становлення української мови – це Марко Вовчок. Саме вона, маючи надзвичайний хист до створення повістей, дбала про багатство українського словника. Її художній стиль різнився поміж інших найаміраєд багаторо та жиною фразеологією, оскільки вона, за словами І. Отієнка, «Либко знала народну мову, й ніхто її не перевишив; див. хоча б її «Повість» 1861 р.» [Зокрема П.Кудіш високо цінував її професіоналізм, напр., у своїй праці «Взгляд на малоросійську словесність по слухаю вихода в світ книги «Народні оповідання Марка Вовчка» він визначав, «дрельте язика в цих расказах дивная!» Завалює, що після творчого доробку Т. Шевченка важко що-небудь додати до української мови, але „Марко Вовчок рассыпал в своих расказах такие богатства родного слова, что, я уверен, сам Шевченко придет в изумление“. Тому ця постать також займає особливе місце серед тих, хто своєю літературною діяльністю прагнув утвердити українське слово.

Либко і знання української мови мав також і П. Мирний, свідченням чого є його багата літературна спадщина. Наприклад, на сторінках його роману «Хіба реву́ть волі, як яєла повні?» 1880 р. знаходимо складні синтаксичні конструкції, в яких класик, майстерно поєднуючи лексичні одиниці української мови, виправно передавав складні думки, тонкі психічні переживання героїв і т.д., доводячи не лише свою майстерність володіння українським словником, а й вказуючи на високий рівень української мови,

яка дедалі впевненіше займає позиції повноцінної європейської мови [5, с. 46].

Українська мова вибрала у себе найцінніше з усіх регіонів нашої країни, тому її розвиток і формування необхідно розглядати цілісно, разом із Галичиною. Як зазначає Ф. Т. Жилко, «Участь протягом багатьох десятиріч років східноукраїнських письменників у галицьких виданнях сприяла поширенню впливу східноукраїнської літературної традиції в Галичині» [10, с. 11], де активним учасником творення мовних норм був І. Франко. Він активно порушує проблему розвитку української літературної мови у численних статтях та розвідках, листуванні: «Говоримо на вовка – скажмо і за вовка» (1891); «Етимологія і фонетика в южнорусській літературі» (1894); «Звідки взялася назва бойки» (1895); «Літературна мова і діалекти» (1907) і т.д. У цих працях він висував твердження про єдину українську мову, яке є надзвичайно істотним і сьогодні. Зокрема О. Лотєбня твердить, що спільність мови виявє собою не тільки кращу, але й правильну ознаку окремого народу, і „водночас єдину, не замінювану нічим і неодиніну умову існування народу” [21, с. 118].

У численних працях українських мовознавців (В. Голяк, Ф. Жилка, М. Корнієнка, Л. Лисиченко та ін.) йдеться про те, що І. Франко збагатив українську літературну мову новими лексико-фразеологічними компонентами, сприяв оновленню й удосконаленню її художньо-зображальної системи, а також розширенню мовних стилістичних засобів. Зазначимо, що на сторінках СУМУ питати з його творів використанні для іностратції фразеологічних одиниць та діалектної лексики, що зумовлено тим, що діалектна лексика є близькою І. Франку, хоча, враховуючи те, що він був надзвичайно освіченою людиною, то літературна, книжна та наукова лексика також інострована його цитатами. Оскільки І. Франко розумів, що літературна мова, єдина для всіх, дійсно могла стати тим елементом, навколо якого могли б об'єднатися всі українці й на основі чого зупинилась б усі суперечки. «Ми, - писав І. Франко у статті «З останніх десятиліть XIX віку», - не могли дати мільйонам у руки хліба, не могли тисячі і сорок тисяч охоронити від нужди, від еміграції, від визиску, від змарнування сил. У нас був тільки один заряд – живе, рідне слово» [13, с. 262].

Таким чином, завдячуючи майстрям художнього слова, які поспро відчували потребу становлення українського літературного слова і були вірними його захисниками, проблема шквлів розвитку української літератури рідною мовою була вирішена, (звзначимо, що вона була предметом дискусій в усій Україні, розпочавшись на початку 70-х рр., і будучи актуальною продовж усього XIX ст.) на користь українського слова. Це стало можливо передусім тому, що письменники розуміли важливість цього процесу і виступали на захист українського слова, яке мало б не лише риси якогось одного територіального ареалу, а по-своєй суті було зрозуміле для всього населення України. Тому таким важливим було послання